

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Иван Василев Христов

председател на жури в конкурс за присъждане на научна степен

ДОКТОР по 2.4 Религия и теология (Християнска апологетика)

за дисертационния труд на **Йонко Данов Бонов**,

ХРИСТИЯНСКАТА ВЯРА И ЦЕННОСТИ В ТВОРЧЕСТВОТО

НА ЙОРДАН ЙОВКОВ И ЕЛИН ПЕЛИН

Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”,

Катедра по систематическо богословие

1. Данни за процедурата

Настоящата процедура е открита по предложение на ФС на Богословски факултет (Протокол № 02 от 17.10.2024 г.) със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 38-625/05.11.2024 г.

На първото си заседание, проведено на 20.11.2024 г., научното жури в състав проф. дфн Нина Димитрова, проф. дфн Валентин Канавров, проф. д-р Иван Христов, доц. д-р Костадин Нушев и доц. д-р Галя Йорданова установи, че процедурата е организирана при спазване на всички нормативни изисквания. След проведени разисквания за председател е избран проф. д-р Иван Христов, а за рецензенти проф. дфн Нина Димитрова и проф. д-р Иван Христов. На останалите членове е възложено да изготвят писмени становища. Като срок за предаване на рецензиите и становищата е определен 23.01.2025 г., а като дата за открито заседание на научното жури и публична защита – 07.02.2025 г. Всички срокове по процедурата са спазени.

2. Данни за докторанта

Йонко Данов Бонов е роден на 29.07.1963 г. Висше богословско образование със степен магистър докторантът е получил в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 2004 г. След успешно издържан конкурс, Йонко Бонов е зачислена за редовен докторант в Катедра „Систематическо богословие“ (заповед № РД 1173/25.06.2021 г.) за периода от 01.07.2021 г. до

01.07.2024 г. През тригодишния срок на докторантурата той добросъвестно изпълнява своите задължения и през м. септември 2024 г. представи своя дисертационен труд, който мина успешно вътрешно обсъждане в катедра „Систематическо богословие“ и беше придвижен за защита. През годините на докторантурата Йонко Бонов активно участва в международния обмен и научно-проектната дейност на факултета. Добросъвестната му и задълбочена работа ми позволи да го включа в големия национален проект „Богомилството в историята и в наши дни“ (ФНИ № КП-06-Н80/8 от 08.12.2023 г.) към Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“. По линия на този проект той е на път направи първа публикация индексирана в Web of Science. Заради своите качества, Йонко Бонов беше също така привлечен от проф. Димо Пенков за участие в проекта с европейско финансиране „Християнската апология срещу дуализма на източните християнски ереси в *Догматичното всеоръжие* от Евтимий Зигавин“ (SUMMIT № 70-123-259). На катедрените заседания, на които отчислихме докторанта и направихме предварително обсъждане на текста, беше дадена висока оценка за неговата академична активност и постигнатите резултати.

Освен квалификация в областта на богословието, Йонко Бонов притежава също така магистърски степени по „Българска филология“ и „История“. Той има многогодишен професионален опит като журналист и преподавател по българска литература в България и Украйна.

Накрая, ще добавя и че от 2010 г. Йонко Бонов е на работа в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Представеното за рецензиране дисертационно съчинение е с обем от 367 стандартни машинописни страници. Неговата структурира включва предговор, увод, три глави, заключение и списък на използваната литература. Научно-критичният апарат съдържа 736 бележки под линия.

В Предговора Йонко Бонов мотивира своя избор на темата.

Уводът предлага обща характеристика на дисертационното съчинение,

като определя обекта, методите, целта и задачите на изследването. Тук се обосновава и защитава актуалността на темата, очертава се съвременното състояние на изучаването на въпроса, като се акцентира върху онези от тях, които са релевантни на тезата на докторанта.

Основната цел на изследването е да проучи и анализира християнската вяра и християнските ценности, заложи в творчеството на български класици Йордан Йовков (1880 - 1937) и Елин Пелин (1877 - 1949). Аналитичният аспект на изследването е иновативен и представя тяхното творчество в богословски ракурс. След като отработва този подход по отношение на Йордан Йовков, той става водещ при Елион Пелин и докторантът не ни занимава с неговата биография. Характерно за изследването е, че то не ни въвежда по един самоцелен начин в историческите обстоятелства от времето на двамата писатели, а представянето им е единствено през призмата на анализирания произведения.

Първа глава е посветена на Йордан Йовков. Тя съдържа шест точки, в които са разкрити най-съществените християнски теми и образи в неговото литературно творчество. Прави впечатление изключително задълбоченият и детайлен анализ, посредством който са разкрити всички аспекти, свързани с фундаменталните християнски истини, лежащи в основата на художествените произведения на Йордан Йовков. Дисертацията извежда на преден план пътя на покаянието в творчеството на Йовков като път на завръщане в църковната общност, пред чието свидетелство чрез съвестта става приобщаването към Господнята нива.

Втора глава е посветена на творчеството на Елин Пелин. Текстът е разпределен в седем точки, които представят различните аспекти на неговата художествена интерпретация на истините на християнската вяра и нравственост. Безспорен принос на докторанта е разкриването на християнски теми и образи в българската литература през първата половина на XX век в цикъла разкази „Под манастирската лоза“. Ако в първа глава анализира образното представяне у Йовков на завръщането към вярата и църквата, при анализа на творчеството на Елин Пелин във втора глава се акцентира върху трагизма на греха в образите на

падението, каквито са Божан от „Гераците“, Еньо от „Земя“ и Цековица от „Нечиста сила“, като се прави връзка със състоянието на духовенството от това време.

Трета глава прави сравнителен анализ на творчеството на двамата автори като художествени апологети на вярата. Изложението в тази глава е разпределено в девет точки и се характеризира със самостоятелен критичен подход и оригинална визия за значението на Йордан Йовков и Елин Пелин. Дисертантът откроява при тях два различни, взаимно допълващи се вида християнски реализъм. И двамата класици остават непричастни на инославните тенденции в литературата и културата от тяхното време и утвърждават ценностите на православие.

Заклучението коректно обобщава направените научни изводи.

Списъкът с използваната литература обхваща общо 314 заглавия, от които 16 архивни единици, 258 заглавия на кирилица (на български и руски) и 5 на английски. Дисертантът е включил също 31 преводи на съчиненията на Йордан Йовков и Елин Пелин на английски, италиански, френски, испански и немски език.

Авторефератът с обем от 36 страници е написан разгърнато и добре представя съдържанието на дисертационния труд. В него е дадена обща характеристика на съчинението, посочени са основните моменти в отделните глави, формулирани са научните приноси и са посочени публикациите на автора във връзка с темата на дисертацията. Научните приноси са формулирани ясно и коректно.

4. Публикации

Към момента на стартиране на процедурата за защита докторантът има три статии по темата на дисертацията, публикувани в списанието на Богословски факултет *Forum Theologicum Sardicense*, в богословската серия на Пловдивско университетско издателство *Мисъл, слово, текст* и в списание *Библиотека*.

5. Академични качества на дисертационния труд

Съгласно сега действащата нормативна база, „доктор“ е образователна и научна степен. Съответно дисертационният труд следва да получи оценка по тези два аспекта.

На първо място, ще дам оценка за академичната подготовка на дисертанта. В това отношение работата на Йонко Бонов е добра. Той свободно и коректно работи с изворите текстове, последователно и коректно оформя цитиранията и препратките към цитираните издания. Като цяло са овладени добре академичните техники на писане.

Пропуски обаче се наблюдават в библиографията. В рубрика „5.2 Съчинения“ са смесени прозведенията на двамата писатели заедно с такива на други творци от тяхното време, както и на изследванията върху тях. Редно е изворите да се отделят от вторичната литература. Също така, напълно излишно отделните томове от събраните съчинения на Йордан Йовков и Елин Пелин са представени като различни библиографски единици.

Що се отнася до моята оценка за научните качества на дисертационния труд, тя също в основното и главното е положителна.

- 1) На първо място, отбелязвам неговата актуалност. Той е разработен в момент, когато се очерта възможността предметът „Религия“ да стане задължителен в началното училище. Съдържащите се в дисертацията информация и анализи могат да допринесат за обогатяване на училищната програма, като улесни учителите да доведат по един достъпен за децата начин до истините на вярата на примера на тези двама любими български писатели.
- 2) Важно академично достойнство на дисертацията е нейната богата изворова база. Освен че обхваща в пълнота публикуваното творчество на двамата писатели, тя работи и с архивни материали. Йонко Бонов цитира единици от Централния държавен архив (Семеен фонд Йовкови), от Българския исторически архив в НБКМ (Стоян Михайловски), Научния архив на БАН (фонд Елин Пелин) и Архива на Дом-паметник „Й. Йовков“. Това е добър атестат за добросъвестността и професионализма

на автора.

- 3) Новаторски е анализът на различните взаимно допълващи се нишки в творчеството на двамата писатели – тази за тежестта на греха и за завръщането към вярата и Църквата. Специално внимание заслужава и различният християнски реализъм при тях.

От всичко това се вижда, че макар в рецензията ми да се посочват някои технически недостатъци, те не умаляват достойнствата на дисертационния текст. Мога само да поздравя дисертанта за смелостта да се заеме с толкова актуална, сложна и недостатъчно добре проучена тема.

Заклучение

Имайки предвид съответствието на дисертационния труд на **Йонко Данов Бонов** на изискванията на *Закона за развитие на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ)*, на *Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ (ПУДСУ)*, както и спазването на всички процедури, свързани с подготовката на докторанта и придвижването на труда за защита, подкрепям труда и ще гласувам положително да му бъде присъдена научната степен „доктор“.

София

18.01.2025 г.

/проф. д-р И. Христов/